

L'IES Badalona 9: Un projecte vençut

Ramon Grau,
IES Badalona 9

CARACTERÍSTIQUES DEL CENTRE I DESCRIPCIÓ DE L'ALUMNAT

L'activitat educativa de l'IES Badalona 9 es va iniciar el curs 1991-92 amb alumnat de 3r d'ESO. L'institut va néixer com a centre experimental de la Reforma educativa amb un grup reduït de professors i professores que, amb règim de comissió de serveis, va decidir voluntàriament experimentar el nou marc educatiu previst a la LOGSE. Progressivament es va anar regularitzant la situació de la plantilla.

L'Institut, que va arribar a comptar amb 450 alumnes, 40 professors/es, 16 grups d'ESO i postobligatòria al curs 1996-97, en l'actualitat es compon dels següents grups i nivells educatius:

- 1r d'ESO:	1 grup
- 2n d'ESO:	1 grup
- 3r d'ESO:	1 grup
- 4t d'ESO:	2 grups
- 2n Batx.:	1 grup
- Cicle Formatiu:	1 grup

L'alumnat del centre s'ha nodrit, fins ara, fonamentalment de la zona sud de Badalona. Els barris de Llefià i Sant Roc i els propers a aquests dos. Són barriades de famílies treballadores amb alguns sectors en situacions precàries i/o marginals. Hem tingut sempre a tot el centre, des dels tres darrers cursos només als nivells su-

periors, una gran diversitat d'alumnes. En l'actualitat tots els grups d'ESO acullen majoritàriament alumnat provinent de famílies que socialment han estat força desfavorides.

A l'institut sempre hi havia hagut nois i noies de famílies treballa-

dores estructurades, però també d'altres en situacions desfavorables: famílies desestructurades, monoparentals, amb problemes de drogaddicció i/o delinqüència... Hi havia presència d'alumnes de parla catalana i castellana, de gitanos, de marroquins, de xinesos, de guineans. Actualment a l'Institut es van concentrant els fills i filles de les famílies més desfavorides del barri de Sant Roc, i han desaparegut, entre les noves incorporacions, els nois i noies d'altres barris.

Gran part de la població escolar està marcada per un fort "localisme": coneixen perfectament la cultura del barri i del sector social al que pertanyen i s'hi han adaptat perfectament, però surten poc del seu entorn. Molts i moltes van poc al centre de Badalona i menys a la ciutat de Barcelona.

Les dificultats econòmiques de bona part de les famílies fan difícil la programació de sortides i activitats escolars que impliquin una despesa econòmica. Això re-

percueteix lògicament i limita les possibilitats d'un alumnat tancat en el seu entorn immediat.

Habitualment ens havíem trobat doncs tan un sector d'alumnes amb una bona base de partida en hàbits, conceptes i procediments com un altre sector caracteritzat per una profunda desmotivació acadèmica i rebuig de les normes i convencions de la institució escolar. I, enmig, tota la gradació existent en l'ampli ventall de la diversitat. En l'actualitat aquest espectre s'ha reduït i podria parlar-se d'una

EL PROJECTE PEDAGÒGIC DE L'IES BADALONA 9

L'IES Badalona 9 es va plantejar ser un centre d'ensenyament secundari obert a la participació de tots els seus membres, on l'alumnat i el professorat assumissin democràticament els papers que els corresponien. Al llarg de la nostra història vàrem voler definir un horitzó que assenyalés la direcció de la nostra pràctica pedagògica. No sabem del cert si els eixos conductors, les metodologies, i les activitats que vàrem es-

- La formació (un Institut per al futur, com ser millors ciutadans, els camins d'accés a la promoció personal): el valor de l'aprenentatge, l'autonomia, la responsabilitat.

Pretenem un Institut que es caracteritzi per la participació de l'alumnat i el professorat en el treball, en la convivència i en l'animació. Participació que es farà a través del diàleg, per a plantejar-se aquells temes de la feina i de la vida del centre que preocupen o interessin, sobre els quals

FACTOR	AGENT	EFFECTE
La fama del centre que acull alumnat de sectors marginals i menys afavorit socialment.	Ciutadania (social).	Rebuig o recel matrícula, "mala gent": por barri marginal, zona, territori, tipus d'alumnat... Es generen moltes vacants i, per tant, matrícula fora de termini (alumnat no interessat en l'escolarització).
La història del centre i el prestigi de la tasca de l'equip de professors/es. La voluntat integradora del Claustre.	Comunitat educativa (Inspecció, EAP, tutors/es d'altres centres...)	La visió externa d'un equip Educatiu "especialitzat" en el tractament de la "diversitat" del qual es pressuposa la capacitat d'entomar tota mena de casos "problemàtics". Consideració "de facto" com a centre "especial" per part de molts membres dels diferents serveis de la comunitat educativa. Matrícula "orientada" des dels diversos sectors que poden fer-ho: tutors, inspecció, EAPs, compensatòria, serveis socials, serveis municipals, etc... Concentració de casos problemàtics.
No usar llibres (perquè part de les famílies no poden comprar-los). Material escolar gaire bé gratuït i absència de quotes econòmiques.		Diversitat econòmica: selecció social del tipus de matrícula (nivell econòmic-cultural de les famílies). Es concentren els casos greus.

homogeneització de l'alumnat que majoritàriament prové d'un sector força marginat socialment.

FACTORS QUE INFLUEIXEN EN LA COMPOSICIÓ DE LA MATRÍCULA

Són múltiples els factors que han incidit en el procés d'homogeneització de la matrícula que ha patit en nostre institut. També són diversos els agents responsables i els efectes que han provocat. Mostrem un exemple de l'estudi fet per la direcció del centre al llarg del curs 1996-97.

collir representaven el camí pertinent per assolir-lo.

Quins són els eixos conductors i valors escollits?

- La integració de totes les persones (païos i gitanos; negres, grocs, morenos i blancs): la cooperació, la tolerància, la solidaritat, el diàleg
- La convivència (els conflictes com una eina educativa, com podem entendre'ns?): el diàleg, la comprensió, la responsabilitat, l'esperit de grup

es pot debatre (pensar, opinar, escoltar punts de vista diferents, comparar postures, argumentar, acordar normes, negociar solucions). Diàleg que ens conduirà a compromís, ja que allò que s'ha parlat, que s'ha negociat, és més fàcil d'acceptar. El funcionament de les classes i el patró de relacions són objectes de diàleg per part de cada professor o professora i el grup classe. Les assemblees amb el professorat i les sessions de tutoria permeten deliberar sobre temes d'interès, acordar solucions, normes, millorar la comprensió mútua i sentir-se més

compromesos amb els acords que s'han adoptat.

ESTRATÈGIES D'ATENCIÓ A LA DIVERSITAT

És en el context definit en l'apartat anterior en el que convé emmarcar el significat de les estratègies per atendre la diversitat. Més enllà de qualsevol mesura organitzativa o curricular, que poden ser condicions necessàries, només la voluntat democràtica i integradora d'un claustre garanteix l'intent d'atendre la diversitat (però no evita, com l'experiència també ens ensenya, els fracassos).

El coneixement del medi, del context cultural, dels interessos de l'alumnat i de la voluntat de construir un projecte educatiu que no quedi al marge de l'alumnat real que hem rebut, van orientar l'adopció d'un conjunt de mesures organitzatives, pedagògiques i curriculars.

a) ESTRATÈGIES A NIVELL D'AULA.

a.1. Modificacions dels enfocaments dels currículums.

- Cercar aquells **continguts que resulten més rellevants** per l'alumnat, utilitzant-los per aprofundir després en altres aspectes que considerem importants en la seva formació. Per exemple, partir d'un enfocament Ciència/Societat dels continguts de l'àrea de Ciències de la Naturalesa (Ciència per a tots). O bé el coneixement del barri, dels seus orígens, de la seva composició social, de les cultures i ètnies que conviuen... en l'àrea de Socials.

- Incorporar el **treball per projectes** (sense grans objectius ambiciosos, sinó ben concrets i determinats) en altres àrees. Per exemple en llengua i pel treball dels textos descriptius el projecte *Jo i els meus amics i amigues de l'institut*. Aquest projecte implica l'ús de les càmeres fotogràfiques digi-

tals (que varem haver de comprar!) per obtenir imatges digitalitzades dels alumnes, l'aprenentatge i ús del programa *Creative Writer* de Microsoft i el desenvolupament de les capacitats de l'alumnat en l'àrea de Llengua per elaborar les descripcions pròpia i d'aquelles 3 altres persones que ells volen (Altres projectes: *El món en que vivim*, *Estudi del bosc*, *Què passa al món?...*).

a.2. Material auxiliar de suport.

- **Currículums diferenciats a l'aula** a partir del treball amb diversos materials. Es tracta de diversificar el material amb que treballa l'alumnat d'acord amb les seves capacitats. Donada la composició diversa de l'alumnat que integra un grup i

conegudes per anticipat les dificultats amb les que es poden trobar els nois i noies proposar un material adaptat (treball dels mateixos continguts amb diversificació d'objectius, d'activitats i per tant de materials).

a.3. Contractes individuals.

- **L'ús de contractes pedagògics** ha estat una mesura molt freqüent al nostre institut. Els contractes han constatat la voluntat d'entendre's entre el professorat i un noi o noia, o un grup sencer. La discussió dels acords, el seguiment i l'avaluació dels resultats sempre han servit per acostar les realitats d'alumnes i professorat (no sempre per solucionar proble-

mes). Convé recordar aquí alguns errors plasmats en con fondre els contractes en veritables actes de sometiment signats per l'alumnat sense cap contrapartida o oferiment per part del professorat.

b) ESTRATÈGIES BASADES EN LES AGRUPACIONS OCASIONALS.

- Suport del **psicopedagog** que en l'aula de reforç acull en les hores de dedicació especificades a l'alumnat amb majors dificultats. En alguns casos el psicopedagog o altres professors/es amb disponibilitat d'hores han fet un **suport a l'aula** (2 professors a l'aula).

- **Desdoblaments en matèries instrumentals** (Llengua catalana, castellana, estrangera, matemàtiques) combinats amb **adaptacions curriculars** que suposaven un canvi en el currículum. Aquell alumnat amb dificultats importants en les àrees esmentades surt de l'aula per constituir un grup de desdoblament amb altre alumnat de diferents grups (organització d'una roda entre les matèries esmentades segons el nombre de grups de cada nivell).

- **Canvi global en el currículum** per aquell alumnat amb risc d'abandonar l'institut i, per tant, d'acabar voltant pel carrer. Constitució d'un grup que a temps gairebé complet (20-24 hores de les 30 hores a 3r i 4t) amb la intenció de promoure aprenentatges en el context de creació d'una empresa de manteniment (introducció al món laboral, lampisteria, fusteria, etc...).

c) ESTRATÈGIES BASADES EN L'ORGANITZACIÓ GLOBAL DEL CURRÍCULUM.

- Els **equips educatius** que funcionen a l'Institut des de l'any 1993-94. Es tracta del grup de professors i professores que comparteixen un conjunt de grups d'un mateix nivell i, per tant,

interactuen en el grup classe. En el marc de l'equip educatiu, que es dota d'un espai de coordinació setmanal, es pretén exercir tant el seguiment compartit de l'alumnat com una acció educativa coordinada. En aquest sentit els equips educatius:

1. Faciliten el seguiment constant de l'alumnat
2. Permeten el treball conjunt de tot el professorat en aquells aspectes més transversals i comuns a totes les àrees.
3. Tenen capacitat de prendre decisions en àmbits molt diversos (curricular, tutorial, metodològic, organitzatiu, de relació...).

- Al segon cicle l'organització del currículum preveu que la major part de crèdits comuns s'imparteixin durant el curs de 3r i el primer trimestre de 4rt. El 5è i 6è trimestre d'aquest segon cicle l'alumnat cursa fonamentalment els crèdits variables corresponents organitzats en **itineraris curriculars** (batxillerat científic-tecnològic, batxillerat humanístic-social, cicles formatius, món laboral). La composició de cadascun dels itineraris, després de les corresponents discussions entre departaments, respon a necessitats futures i a interessos de l'alumnat.

ALGUNES REFLEXIONS FINALS.

La incidència conjunta de molts factors ha començat a produir efectes, entre d'altres, com els processos de guetització del nostre institut i d'altres centres d'ensenyament (tant de Primària com de Secundària). Front aquest fet, els diferents poders públics s'han mostrat passius, quan no bel·ligerants en el sentit de, no només no fer actuacions correctores sinó, en algun cas, prendre decisions i dur a terme actuacions que tenen per objectiu aguditzar aquestes tendències. Tot això per diverses raons: interessos electorals i/o econòmics, complexitat de les proble-

màtiques, contradiccions importants a tots nivells, manca de reflexió i/o de discurs entorn a tot això, etc. Els guetos escolars, quan es produeixen o es creen, són estaments que no ofereixen cap oferta d'"èxit", és a dir, de promoció, d'integració, o de formació efectives als seus usuaris: en acabar la seva etapa educativa obligatòria, l'alumnat no disposa d'eines per la integració social o professional.

Des del punt de vista de la Comunitat Educativa conscient del problema i amb posicions progressistes quant a la concepció del servei públic, creiem que convindria:

- Observar els processos (per exemple els de guetització) que s'estiguin produint: per tal de determinar què passa a cada lloc, i quines actuacions convé dur a terme per afrontar les problemàtiques.
- Classificar-los per tal d'establir-ne les causes: estudi dels diferents mapes escolars (incloent els centres d'ensenyament públic i concertat).
- Quantificació dels diferents col·lectius d'alumnat i de les seves necessitats educatives diferenciades.

- Planificació i bastiment de l'oferta de servei necessària i, en els casos que sigui precís, modificacions dels mapes escolars mitjançant la rectificació de la política de concerts.

- Creació d'organismes/comissions de reflexió i/o negociació a cada zona, per tal d'analitzar, debatre, negociar, etc. les diferents problemàtiques: haurien de participar tots els organismes i institucions interessats d'una manera o altra en la problemàtica educativa: famílies, alumnat, centres públics i concertats, professorat, EAP's, educadors/es de carrer, assistents socials, ajuntaments, associacions, sindicats, etc. (a tenir en compte el necessari creixement de la responsabilitat i participació municipals en les diferents problemàtiques educatives que van sorgint...)

AGRAÏMENTS.

Alguns dels apartats d'aquest article han estat elaborats a partir de treballs previs dels meus companys Pilar Adell -*Factors que influeixen en la composició de la matrícula*- i Joan Girona -*Algunes reflexions finals*-, als qui vull mostrar el meu agraïment. □

Informàtica Ciutat

Servei tècnic
Venda d'ordinadors
Servei a domicili

EL MILLOR EN
HARDWARE & SOFTWARE

Tel: 971-28 98 98
fax: 971-46 16 94

C./ De la Balanguera, 10 - baixos
07011 - Palma de Mallorca